

II C
978

De
AURO OBRYZO,
Et
ARGENTO PU-
SULATO,

X 186 0156

Ad Suetonii, & Jur. Civ. loca quaedam,

PRÆSIDE

DN. GEORGIO CASPARE
KIRCHMAJERO,

Orator. in Electorali Saxonum ad
Albim Acad. Prof. Publ.

Hospite, Præceptore, ac Patrono suo
aternum devenerando,

Disputabit publicè,

Ad Diem XI. Aprilis Horis Antem. in Audit. Maj.

A. S. M DC LXXXIIX.

AUTOR

JOHANNES SAMUEL STRYKIUS,

Francof. Marchic.

WITTEBERGÆ,

Typis CHRISTIANI SCHRÖDTERI, Acad. Typ.

BIBLIOTHECA
PONICKAVIANA

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK
HALLE (SAALE)

De
ALVARO ORRIBLYO

AR GENTIO P. J.

SHLATO

Ad unctorem & Jul. Civ. loca quaedam

FRASID
DN. GEORGIO CASPARE

KIR CHIMAFERO

Orator in electione Saxoniae ad

Albin Acad. Prof. Publ.

Hofmeister, Professor des

ad D. X. VI. in

JOHANNES SAMUEL STRYKER

mul
gali
ctar
tur,
laru
Ben
ste
sit:
ins

I. N. D. N. J. C.

Præfatio ad Lectorem.

Um ab illis, quibus debeo a-
morem & honorem, jubeor ad ali-
ud eruditionis specimen in publicum
edendum progredi, propolitosq; ex
Romanis libris textûs, curioso studio,
multiplicem præbentes passim usum, in scientiâ Le-
gali maximè, enucleare; obsequendi gloriam reli-
ctam mihi esse, haud ex vano intellexi. Agam igi-
tur, quod partium mearum est, & si non satagam il-
larum, in re valdè dubiâ & pulchrâ, nihilominùs
Benevolum Lectorem, ut labori huic faveat, mode-
stè exorabo.

Ex Sueton. Tranquill.

Neron. c. 44.

*Partem etiam censûs omnes ordines conferre jus-
sit: Et insuper inquilinos privatarum adium atque
insularum pensionem annuam representare Fisco.*

A 2

Exc-

Exegitq; ingenti fastidio & acerbitate nummum
asperum, Argentum pustulatum, Au-
rum ad Obrussam.

Ex L. Singular. Codd. Theodos. & Justin. de
Oblat. Votor.

Codex Theodosianus.

Quando votis communibus felix annus aperitur,
in unâ librâ Auri solidi septuaginta
duo Obryziaci Principibus offerendi devotio-
nem animo lubenti suscipimus. Statuentes, ut de-
inceps sequentibus annis uniuscujusque sedulitas
Principibus suis talia ingerant semper & deferant.
Dat. III. Nonas Martij, Med. Olyb. & Probino Coss.

Codex Justinianeus.

Imp. Arcad. & Honor. A. A. Basilio P. U.

Quando votis communibus felix annus aperitur,
in unâ librâ Auri & Solidis Obryzatis
Principibus offerendi devotionem animo lubenti su-
scipimus. Statuentes, ut deinceps sequentibus annis
uniuscujusque sedulitas Principibus suis talia in-
ferat semper & deferat. Dat. III. Non. Mart Med.
Olybrio & Probino Coss.

Ex L.

Ex L. in Navem 31 ff. Locat.

In navem Sauffeji cum complures frumentum confuderant, Sauffejus uni ex his frumentum reddiderat de communi & navis perierat. Quasitum est, an ceteri pro sua parte frumenti cum nauta agere possint, oneris aversa actione? Respondit, rerum locatarum duo genera esse, ut aut idem redderetur, sicuti cum vestimenta fulloni curanda locarentur: aut ejusdem generis redderetur; veluti cum Argentum pusulatum fabri daretur ut vasa fierent, aut Aurum, ut annuli, ex superiori causa rem domini manere, ex posteriore in creditum iri.

CAPUT I.

De

AURO OBRYZO.

§. I.

E Volutio Nominis AURI & OBRYZI exhibenda, quoad Etymologiam. Auri vox, origine Græca, dicitur *Becmanno in L.L. Origg.* ab *αυρῆς*, unde *θησαυρῆς*, thesaurus scilicet à *θησαυρῆς* & *αυρῆς*. Est enim theca, ubi aurum & id genus pretiosa reponuntur. A metallo nobili, & fulgore, prævio diei, dicta est *Aurora*; inde Græcis *ωρα* tempus denotat. *Reinesius* ὁ Πάνυς III. *lection. variar.*

A 3

riar.

(4.)
variar. 13. *Augg* Græcis veteribus est idem, quod
Latinis aurum. *Scaliger exercit. de Lingu. Lat.*
c. 9. & exercit. de Subtilitat. 78. *Augg* significat il-
lustre quoddam & pellucidum; hinc *aura* est &
aër. Desumpserunt Græci ab Hebræis, qui *אור* lu-
cem, lumen, ut *אש* ignem nominant. Idem alibi
Reines. 2. variar. lect. 14. *Aurum* ab *αυρω*, hoc
est splendore & fulgore; unde & *aurigo*, morbi ge-
nus, qui colore aureo ac flavescente reddit homines.
Obryzi, *obruſſâ* & *obryziaci* vocabula
si expendantur, non sunt confundenda. *Obry-*
zus, *a*, *um*, *Francisco Gouldmanno*
in Lex. Anglico-Latino purgatum, purum, & exco-
ctum igne, notat; quali *ἀβρυζον* lincerum, delica-
tum. Dicitur eidem & *obryzus*, *obrisus*, ac
obruſſus à colore ruffo, rubro. *Obryzum*
Plinio est perfectum aurum, sein Gold; *Obry-*
za vel *Obruſſa*, per ignem probatio, *δοκιμα-*
σία, examen auri; obiter per Lydium Lapidem,
sed accuratius per cineritium, seu cupellam, accu-
ratissimè per Antimonium & cœmentum, aut a-
quam Chrysulcam. *Vossius in Etymolog. Lat.*
nec *Obryzum*, nec *Obrizum*, aut *Obrisum*,
sed

ied *Obrissum* eligit; cum ὄβρυζον appellet etiam
Thucydideus Scholiastes, & in Glossario *Meursius*.
 ut ex Ἀττικισμῷ Atticisso, ex πορφυρισμῷ purpuris-
 sum est. Tandem tamen sequitur *Hierony-*
mum; qui ab *Ophir*, quasi *Ophiridium*,
 dictum *Obridium*, ex ipsius fide, credidit. *Obrus-*
sa à *Tullio*, *Seneca*, *Tranquillo* usitata, à
 Librariis corrupta vox normam denotat, ad quam
 examinatur Aurum. Locum *Ciceronis* occur-
 rentem in illius *Bruto* depravatum, & legendum
 iudicat *Turnebus* l. 14. advers. c. 22. Adhiben-
 da ratio cum obrussa, vel ad obrussam, pro his ver-
 bis: *adhibenda tanquam* &c. Etsi verò *Hoto-*
mannus, in politiori literaturâ & antiquitate non
 minùs excellens, quàm scientia juris, statuat (*An-*
tiqu. Roman. l. 4. p. 655.) in indagandâ notione no-
 minis illius frustra homines se doctos fatigare; quòd
 in officina *monet ali natum sit*: fatendum nihilo-
 minùs, non posse sensum vel in allegatis locis de-
 bitè intelligi; vel de *Obryzo Auro*, velut
 norma, rectè iudicari, si origo aut formalis ejus ra-
 tio ignoretur. Frustrà quidem *Isidorus Hi-*
spal.

Spal. lib. 16. Origg. c. 17. **Obrisum** aurum nominat, & à splendore dictum putat; quoniam obradiet splendore & plus luce repercussâ fulgeat. Frustrâ magnus *Cl. Salmasius*, veluti **Obridium**, ab obridere, ducit; quòd cum sibilo efferri syllaba Græcorum quoque soleat; ut *Zeta* pro *dieta*, *Zabolus* pro *diabolo*. videatur eò *Cæ. Rhodig. 2. Antiqv. Lect. 10. Casp. Sciopp. Institut. Gramm. p. 198. Casp. Barthius*, animadv. ad *Phebad.* nec non *Andr. Senftlebius* de *alea veter. c. 3.* Frustrâ aurum **Obryzatum** quasi **Ophiriticum Salomonis** dictum credidère *Villalpandus, Beroaldus, Del-Rio & Pererius*. Rationes vide apud inclytum *Lipenium in Navig. Salomonis Ophiritica c. 6. Sect. 1. §. 6. & de Stren. Civil. c. 3. §. 66. seqq.* ubi plura hanc in rem facientia. Absurdè admodum *Johan. Gorop. Becanus* ex dialecto suâ *Flandricâ* **Obryzum** derivare Aurum ausus est, quasi **Oberreisum** sive **Oberrisum**; quòd ex profectio-
ne nauticâ longinquâ, aut longissimâ sic audiat; *da einer eine Ober* (id est über) *Reise ower/oder über*

be
ati
G
co
öf
eff
pe
lin
hab
Z
do,
lit.
in
Qv
Co
ut
pim
obr
solit
nym
stiti
zia
Exi

ber das Meer thut. *Auditum admissi risum tene-*
atis amici! Omnium optimè *Obryzum* à voce
 Græca ὄβρυζον deducas; quo significatur sæpiùs ex-
 coctum atqve despumatum. *βρύζειν* autem ac
 ὄβρυζειν,, quod coincidit cum *βρῦειν* (spumare per
 effervescentiam, & veluti in florem ebullire,) dicitur
 peræqve, atqve *βριμος, ὄβριμος*. Ur aurum adeò
 sincerum, purum, purgatissimum, & consummatum
 habeatur à *Consummatissimis* *FCtis, Dn. D.*

ZIEGLERO, Patrono meo semper veneran-
do, in Kalend. suis Januariis, Anno 1657. publicatis,
lit. D. 3. & Dn. Joh. Strauchio, Comment. subit.
in Leg. sing. Cod. utroq; de eodem argumento, c. 4.

Qui posterior rectè monet, lectionè *Theodosiani*
 Codicis corruptam & solœcam manifestè esse, adeò,
 ut cubet etiam in mendo. Quid enim hoc? *Susci-*
pimus devotionem offerendi Principibus solidi LXXII.
obryziaci? Quare aut legendum: *in solidis;* aut:
solidos LXXII. obryziacos.

§. II. Hæc de vocum *Etymologia;* nunc *Syno-*
nymiam pariter spectemus. Non sunt, ut ante con-
 stitit, æquipollentia *Obryzum* aurum, *Obry-*
ziacum, sive *Obryzatum,* & *Obrussa.*
Exigere ad Obrussam vel Obryzam, est examinare
 B aurum,

aurum, & experimentum ejus capere; quod modo non fit uno, sed communiter per ignem, aliudve genus aliquod *δορυμασίας*. *Auri* (ait *Plinius* in *Hist. Nat.* l. 33. c. 3.) experimentum ignis est, ut simili colore rubeat ignescatq; atq; ipsum (scil. experimentum) *obrussam* vocant. Glossæ veteres: Τὸ δορίμιον, τὸ χρησίον ὅταν καίεται καλεῖται ὄβρυζον; corruptè vulgò legunt ὄβρυζεταί. Hoc sensu *Comes* dicitur *Obrussæ* vel *Obryzæ*; ut ex nummis vindicat hoc postliminiò *Reinesius*, *Epist. ad Rupert.* 51. p. 460. ex characteribus his COM.OB. Quamquam non *Comitem*, sed *Comitivam* potius indigitari, *Strauchius* contendat. Ab *Obryzo* *Obryziacum*, *Obryzium*, *Obryzatum*; sed non *obridium* *Salmasii*. Hinc facilè intelligas, quid inter *obryziacos* & *obryzatos* solidos intersit? id est, sola lectio *Theodosiani Codicis*, nec non *Justinianei*. Non autem solidos *obryzos*, vel *obryssos* nominant Imperatores; sed *Obryziacos*, ut & *obryziatos*. *Obryzi* auri statuit synonyma Ven. Dn. D. *Zieglerus* ex *Julio Capitolino* aurum

rum elutum, ex *Junio Tremellio* præstans, as-
 servatum, *Ophirinum*, *Uphaz*. Addi potest ex
Buxtorffii Sen. Lex. ad vocem *Zababb*; septem
 Auri genera numerari à *Talmudicis*; quæ inter *au-
 rum bonum*, quod distingvitur à vulgari, *aurum O-
 phir*, *aurum Parvajim* (2. *Paralip.* 3, 9.) *aurum Paz*,
 & *Uphaz*, atqve *Sagur*; nam *Zababb* generale no-
 men creditur. Sed ad nos illa nihil. Locus spectat
 huc *Matthesii ex Sarept. Conc.* 4. Wir nennen
 das beste Gold/ das seine 24. Gran hält / (malim potius
 ceratia; Karath und Gran sind nicht synonyma; Denn
 1 Karath thun 6. Gran/) und nichts unreines mehr bey
 sich hat/ auch rein/ lauter/ fein oder Parvain Gold/ fla-
 res/ ledig/ oder löthig Gold/ davon aller Sporek und
 Wildigkeit abgeschieden oder abgebrandt ist/ wie et-
 wan das alte Obryzum, oder Sphirisch und Arabisch/
 heute das Ungarische Gold ist; dem nichts zugesetzt
 wird/ wie dem Rheinischen und Krohnen Gold. Il-
 la tamen, quæ sequuntur, non arrident: Obryzum
 ist ohne Zweifel von dem Gold-Land Ophirah Obryziuna
 genennet; daruñ/das man aus den Indianischen Staub
 und Sande das edelste Gold wusche ic. Illud quidem fa-
 ciles largimur, aurum optimum haberi vulgò, quod
 colligitur ex fluminum ramentis; ut in *Tago Hispan-
 nia*, *Pado Italia*, *Hebro Thracia*, *Paetolo Asia*, *Gange
 India*; (verba *Plinii* hæc sunt *Hist. Nat.* l. 33. c. 4.

quibus addimus Germaniæ *Rhenum* atque *Albim*; ex quo ultimo, *Albini & Kentmanni* testimoniis, Saxoniam Elector Divus olim *Ioh. Fridericus* torquem aureum, collectum aureo è fabulo Marcar. XV. cum dimidiâ gestaverat,) nec ullum absolutius.

§. III. Nomen *Auri & Obryzi* vidimus: nunc rem lustremus etiam. Aurum alias *Metalum perfectissimum, nobilissimum, ponderosissimum, ductile, durabile, invictum ignibus, ex Principiis Chymicis temperatissime compactis generatum* dicitur Naturæ scrutatoribus; de quibus singulis hîc differendi locus non est. *Obryzum*, quod peregrino nomine appellant *finum & finissimum* à puritatis gradibus, ab omni forde ac metallo alio, 24. Ceratiorum in commune nominant; de quo *Matbesius in Sarept. Conc. 14.* Im Gold-Bewicht wird die Marck in 24. Karath getheilet. Denn gar fein Gold soll aus 24. Karath gradiret seyn/ 1. Karath in 4. Bran/ 1. Bran in 3. Brân. Idemque paulò ante: das Wort löthig ist im Käyserlichen Poenstall geblieben / zehen Marck löthiges Goldes; oder/ wie etliche meinen / daß es ledig Gold heisse; das rein/lauter/ und vom Gebürge erlediget ist: wie gemahlen oder abgeqvickt/oder Wasch-Gold pflegt zu seyn. Hæc ille.

ille. Aurum nempe vel *Obryzum* (vulgò finum) vel *Ceratorium*. Illud purissimum est, ac liberum ab omni sorde ac metallo; hoc argenti aliquid aut cupri pro additamento habet; & est quadruplex (1) Horn Gold/hat in der Marc 9½ Karath/ (2) Krohnen-Gold/hat in der Marc 18. Karath/ (3) Ungarisch Gold/hat in der Marc 23. und ½ Karath: (4) Rosenobel-Gold/hat in der Marc 23. und ⅔ Theil Karat. Die Krohne ist ins gemein 1½ Thaler; die Unze Gold 6. Ducaten/1. Marc 36/ 1. lb Gold 72. Ducaten. Quæ non eò proferuntur animo, ut cum *Didaco Covarruvia*, *Carolus Molinæus* se tueri possit *de usur. quest. 100. n. 769. Tract. de mut. monet.* apud *Rennerum Budelium l. 1. de monet. c. 9. & seqq.* docens *aurum nullum inveniri, quod metalli alieni omnis expers sit: cum hoc Natura pariter, & ars refellat; ut mox apparebit.* Ipseque Vir Celeberr. *Budelius* fatetur, vicibus abs se non unis olim pariter confectum, & ab omni heterogeneo purgatum esse. Nec *Bodinus de Rep. l. 6. c. 3.* meretur fidem; qui, quantumvis neq; asserat, nec neget idem, *sine magno nihilominus dispendio id posse fieri, inficiatur: quam opinionem Docimastæ rident, & aurifabri peritiores.* Hauserunt forsitan è *Plinio* errorem, qui in *H. Nat. l. 33. c. 4.*

scribit: *Incitaverat spes Cajum Principem (Calig.) avidissimum auri; quamobrem jussit excoqui magnum pondus, & planè fecit aurum excellens. Sed ita parvi ponderis, ut detrimentum sentiret. -- Nec postea tentatum ab ullo est. Ibidem idem Plinius testatur, quod pro regula notandum: Ubicumq; quinta argenti portio est, electrum vocatur.* Illud certum equidem, non esse illico *Obryzum*, quod videtur; quale illud in *Balluca* & *λευσάμω*. Vox *Ballucæ* propria Hispanis, *Plinio* notante, (ab Imperat. etiam adhibita, ab *Accursio* per-quidem-ridiculè exposita,) nequaquam semper liberum ab omni alieno corpore admisto aurum denotat; tametsi fieri quandoque possit, ut exactè totum ad Naturam abeat *Obryzi*. Atque inde liquet, cur *ballucæ* libra uncias XIV. contineat in Jure, uti uncias XII. *Obryzi* libra: cum illi plus adhæreat impuritatis. Quod si expendisset nostrâ laude major, *Dionysius Godofredus*, quæstionem non movisset; cur *Ballucæ* libra pluris, quàm *Obryzum* aestimetur aurum? si quidem in *L. 2. C. de Metallar. & Metall.* statuatur, ut *Ballucæ* uncias X. pro singulis *Obryzi* libris inferant, qui conduxerunt, §.IV.

§. IV. Descriptionem rei excipit, si non *Divisio*,
varietas hoc loco tamen. *Aurum* aliud *Ob-*
ryzum à Natura, aliud *ab arte* dicitur. Istud i-
 terum *vel tale est, vel haec tenus apparet*, & commu-
 niter habetur pro *Obryzo*. Naturale, sine manu
 hominis artifice creatum est à Conditore rerum in
 creatione primâ ; aut ex semine aurifico in terra or-
 dinariè productum postea & hodièque. De prio-
 ris veritate instruit nos sacer Codex. Denn Mose
 (verba sunt *Matthesii ex 2. Conc. in Sarept.*) dencket
 mit klaren Worten / daß Gold-Seiffen / die das kläre-
 ste und reineste Gold an flüsschen / und Körnern gefüh-
 ret / nicht allein vor Adams Fall / sondern auch vor des
 Menschen Erschaffung schon gewesen seyn. Denn der
 Sohn Gottes / der in der Zeit seines Fleisches eine gül-
 dene Münze ins Fisches Mund schuff (Matth. 17, 27.)
 ohne Flecken und Gänge / Schwefel und Quecksilber /
 der hat auch in der Krafft seines Sprechens (fiat!)
 flugs im Anfang dicht und löthig Gold in seine Silber-
 Berge sprechen und schaffen können / und wollen ;
 ehe noch die Wasser einen Gang entblösset. -- Dar-
 umb schreibet Mose / im Wasser Pison finde man
 Gold / und das Gold des Landes sey das köst-
 lichste. De posterioris existentia historia loquun-
 tur & experientia. In Gallia Lugdunensis territo-
 rio (inquit *Pierre Matthieu Tom. 11. Hist.*
Gall. l. 5. narrat. 1. p. 209.) Anno 1602, prope pagum
 de S.

*de S. Martin de la pleine, in vinea rustici cujusdam
 fructuosissimâ, fodiens vinitor terram, eruit silicem
 scatentem auro: hinc cum diligentius inquireretur,
 ditissima minera auri inventa fuerunt. Ex erutis
 particulis una Regi Henrico Magno oblata à P.
 Matthæo. Tanta verò puritatis illud aurum,
 fuit, ut dici possit, (pergit Autor,) intra 5000. anno-
 rum spatium, Solem in terræ visceribus nihil perfe-
 ctius efformasse. Meritissimus deliteris & Collegio
 Curiosor. Naturæ olim Vir, D. Philippus Ja-
 cobus Sachsus à Leuvenhaimb in Αμ-
 πελογραφία L. 1. c. 5. refert; Famam tunc tem-
 poris tulisse, vinitorem aliquem in vineâ quadam
 circa *Dresdam*, funiculum quendam invenisse, qui
 se, dum illum extrahit, ad aliquot ulnarum longi-
 tudinem extendit, disrupto tandem funiculo, lapis
 Lydius testatus est *Obryzum Aurum* esse. In
 Hungariâ quoque vites dari, quæ quasdam clavi-
 culas & plerumq; candicantia folia ex puro auro
 germinantia habent, perhibent. *Alex. ab Alex.
 Genial. Dier. 4. 9. Merula Cosmogr. 10. 27. Mi-
 zald. 2 memor. 1. Porta Phytog. 2, 6.* Ut verò
 eò certius de hujus rei veritate constet, in theatrum
 iterum produco antea laudatum *Dn. Sachsi-
 um à**

um ab *Leuvenhaimb*, qui sibi retulisse, ait,
D. Matthæum Heldium, à se visos botros,
 quorum acini compactis auri striis mirè splendu-
 erint; adeo, ut folliculi, seu membranæ exteriores au-
 ro quasi obducerentur; quos racemos non so-
 lum manibus tractaverit, sed de iisdem iudicium su-
 um promere, ab assidentibus Principibus, iussus fu-
 erit. Talem auri particulam inter *variora Natu-
 ralia* asservat sua etiam *Excellentissimus Dn.
 Præses*; quem instar Parentis veneror. Ut a-
 deò absurdum non sit, dicere, Naturam quoque pu-
 rissimum producere sæpè aurum, quod nos *Obry-
 zum* appellamus. Ne sibi soli placeant cum
Tago Iberi, Indi cum *Pactolo* suo; etiam è *Rheni* al-
 veo per longum tempus expiscari aurum licuit.
 Non quòd in Rheno ipso generetur aurum, sed
 quòd è montium auriferorum fibris ac radicibus
 abrasum arenis involvat, & in certos vortices ac ca-
 veas (in *Goldgründe/da gegoldet wird*) per cumulos
 vis aquæ congerat. Hinc improbo labore urinan-
 tium, unà cum ipso sabulo (cui nomen auri etiam
 adhæsit) haustum è profundo & extractum, pluri-
 maqve lotione deniqve perfusum, tenuissimis in-
 grumulis comparet. De quibus vid. *Mar-
 quard. Freher. in Origg. Palat. c. 17.*

S. V. Obryzum Artificiale dicitur fein/
 oder Löhig Gold/ quod Chymicorum, Docimastarum,
 & aurifabrorum artificio ex confusione metallorum
 diversorum, aut admistione mineralium, ac lapidum,
 terræve recrementis admodum impurum, separatur
 beneficio cœmenti, cineritii, Chrysulcæ, Antimonii &c.
 de quibus hîc non laboramus; cum ex instituto talia
 peregerint inprimis *Modestinus Fachsius, Löhneisen, Lazar.
 Erckerus,* & laudandus maximè *Olaus Borrichius,*
in scriptis docimasticis. Illud potius examinamus,
 an sit veritati consentaneum, quod *Cælius Rhodiginus,*
 summus alioqvi Polyhistor *Lib. Antiqu. Lect. XI. c. 13.*
 qui multo mirabilius, jucundiusque opus vocat hoc,
 in *Galliâ* haud ita pridem (floruit is autem seculo,
 post Christum natum, sexto decimo adolescente
 Insuber) ex plebe infimâ hominem ingenii sagacitate
 mirâ rationem aliquam excogitasse, quo ex metallo
 quolibet aurum secerneret virtute aquæ, quam inde
 Chrysulcâ nuncuparunt. Quasi verò *Arabes, Ægyptii,*
 nec non *Hebræi* (Moses in Ægyptiorum omni sapientiâ
 verlatus, & *Bezalaël* cum *Ahaliab* *Exod. 31. v. 1. &*
 35. cap.

35. cap. laudatus) modum ignoraverint tractandi aurum peritissimè, ac separandi ad perfectionem debitam, aut repurgandi. Multa eam in rem singularia Germaniæ Hippocrates, B. D. DANIEL SENNERTUS ex Platone Diod. Siculo, & Jamblicho, de mysteriis Ægyptior. in Cons. & Dissens. Chymic. cum Aristot. c. 3. Nihilominus mirari possis, cur Inst. de R. D. §. 27. *Ulpianus*, ut si ex auro & argento factum sit electrum, definiverit, communem esse speciem; cum aurifabris notissimum sit omnibus, virtute Aquæ fortis (quam appellant) separari sine detrimento hæc confusa antea metalla posse; secus, ac si vina invicem, aut mel cum vino aliquis confundat. Demus etiam, admixtam æris esse portionem; singula metalla tamen commodè in officinâ separatoriâ (auf einer Seiger-Hütte) vicissim separari, & restitui integritati suæ possunt. Ut propterea non opus sit in *Ulpiani* gratiam, aut *Alciati* l. 6. parerg. c. 2. discedere à naturali veritate. Conferatur eò *Grotius* de J. B. & P. l. 2. c. 8 n. 21.

§. VI. Exposito hætenus *Obryzo Auro*, ne quid ex Svetoniano loco, crucem figere quod possit, relinquatur, *nummum Asperum* lustremus. Transeat, ut hîc imaginemur nobis Turcicam monetam minimi valoris, numuli nimirum *asperi*, ein Asper, oder Asperle/ familiarem factum adeò victori militi

militi Germano, ut in contemptum ferè abeat frequentia. Per *nummum* asperum *Turnebus Adrianus* ille Polyhistor. l. *Adversar.* 18. c. 28. intelligit *benè percussum & recentem, non tritum atque ipso usu levem, notis fugientibus.* Quo sensu illud *Persianum* accipi censeo *Satyra 3.*

— *Quod asper, utile, nummus habet?*

Qui enim pecuniæ amantes erant, in nummis fastidiosi erant, delectumque habebant, & nummos perfectissimæ & expressissimæ formæ servabant: ac ne alios quidem recipere volebant, quando & in exactione tributorum, plerumque, ut reor, observabatur. Creditores quoque in paciscendo cavere solebant sibi eò genere nummorum solutum iri, quod è *Seneca* conjicimus; cuius verba ex l. 2. *Epist. 19.* subscribam: *sed movebis mihi controversiam, si te novi, nec voles, quod debeo, nisi in aspero & probo accipere.* Sic enim in *Seneca* lego. *Voles, inquit, habere, ac requires asperum Philosophiæ nummum, non fugientem & tritam Mæcenatis monetam.* Eodem sensu scripsit *Maro* l. 5. *Aeneid.* *vasa perfecta atq; aspera signis, quæ signis in asperitatem erant celata.* Legi & in vetusto libro *aspraturam* esse *νόλλυβον*, quod, qui pecuniam

cuniam permutabat, pro tritâ asperam habere vellet.

§. VII. In Textibus, ex *Theodosiano & Justiniani* Codice depromptis mentio fit *libræ Auri*, mentio fit *solidorum*: ac de librâ quidem maximè dicamus hîc. Quantitatem strenæ, quam offerri sibi in Kalendis Anni novi voluerunt Cæsares, definiverunt unâ librâ i. e. LXXII. aureis; non eo sensu, quasi intra eam summam non fas esset munus principale aliquod offerre; sed quod supra definitum non liceret numerum. Ætate *Constantini* LXXXIV. aurei æstimabantur, unam confecisse libram; ceu ex *L. i. C. Theod. de ponderat.* apparet. Sed post *Constantinum Valentinianus* rediit ad graviores aureos & statuit, ut LXXII. pro librâ auri quâvis conflarentur. *L. 9. C. de suscepto-rib. pras. & arc.* Cum autem libra non sit uniusmodi, quæ hîc intelligatur? quæri potest. *Numeralis* nempe alia, quam & nummariam appellant, aliâque *ponderalis*: quæ, an appensa fuerit ad XII. unciarum rationem? in dividias abitur. *Didacus Covarruvias Tract. de Coll. vet. Num. c. 4. & Dn. D. Ahasverus Fritschius*, pro ponderali stant. *Ant. Perez* autem ad *C. 12. tit. 49. n. 4.* certat pro nummaria, *Cujacium* allegans. Li-
 C 3. bram

bram unam auri scilicet offerri debuisse non in mas-
 sâ, sed in LXXII. solidis *Obryzi*. Quæ posterior
 sententia, â verò abest propius. Movetur quo-
 que dubium: qualisnam fuerit proportio nobilis-
 simi metalli ad argentum? Tempore *Con-*
stantini M. erat circiter quindecupla. h. e. Ar-
 genti libra una valuit vel 100. libras æris. Auri li-
 bra una argenti libras XIV. valebat. Aliquando
 tamen una auri XIV. argenti libris, aliquando XIII,
 XII, & XI. æstimabatur; ut *Antonius* ostendit
Augustinus l. 2. Emendat. c. 9. Consule *Ma-*
gnif. ZIEGLERUM nostrum, *disp. ad Jus*
publ. de Fur. monet. §. 28. Quid autem illa sibi velit
 formula? cum *pondo libras*, sed non *librae pondus*
 nominant Scriptores veteres? *Gronovius* expo-
 nit Polyhistor *de pecun. vet. l. 1. c. 6. p. 59.* qui &
2. lib. cap. 7. unam Auri libram X. solummodo Ar-
 genti pondo confecisse, plurimis exemplis docet.
 §. IIX. *Solidi* supersunt expendendi, aurei ni-
 mirum. Solidos argenteos Romanis quoque pri-
 scis vindicavit summus *Caspar Barthius in*
Adv. l. 11. c. 20. extrem. eosdemq; partem sextâ unciaë
 pendere, i. e. sextam partem uncialis numi, quem
 vulgo Thalerum vocant, affirmat; *Strauchio*
 invito.

invito; & cum *Gronovio l. 4, c. 15, de sestert.* repugnante in *Kalend. Januar.* in quorum castra etiam transimus. Antiqui quippe solidi, hoc est integri, ὀλίονληρησι, perfecti, auro solido, valore justo & perfecto aurei fuerunt. *Solidus* idcirco atque *aureus* Synonyma apud antiquos habebantur, *Isidori* fide, sextulam conficiendo, quod sex istis uncia constaret. Sic *Budæus l. 3. de Asse f. 154.* (ubi solidos hos binas drachmas, id est senos valuisse scrupulos, testatur) *Glareanus* iterum ac *Covarruvias*. Hoc tempore quid sibi velit *solidus*? an *Aureum Hungaricum* significet? disquiritur ab ornamento Academiae Salanae meritisimo, ibidem olim Ordinario, *Richtero*, in *Centur. Decision. XXXIV.* Sub *Constantini M.* successoribus XII. milliariensibus fuisse versum *solidum*, *Gronovius 2. de pec. vet. 6.* revincit. *Milliariensis* autem X. *Stüferis Holland.* vel *Britannico scillingio* par erat. Cæterum de accuratâ æstimatione solidi accuratissimè *Gronov. cit. lib. 4. de pec. vet. C. 15. à p. 805.* per aliquot seqq. egit. Breviter res eò redit.
 1. 16 Gold wieget 2. Marck oder 48. Karath / trägt aus 72. Ducaten zusammen. 1. Marck wieget 16. Loth / trägt aus 92. Rthl. Fein Gold ist nicht Carathig / aber wohl Löthig.

CAPUT

CAPUT II.

De

ARGENTO PUSULATO.

§. I.

V *Ara Vibiam*, ut est in veteri verbo, *sequitur*. Quandoquidem se amant naturaliter ac artificialiter metalla pretiosa nostra; & posterioris Romæ hæ deliciae appositæ sunt semel, immoremur illis amplius, & hoc quoque Collybo decoloremus manûs. Quid *Argentum Pusulatum* sibi velit? quærimus, occasione textuum *Suetonii* ac *Pandectarum*. Discrepant vehementer inter se Autores, & leginè debeat *Pustulatum*? *Pa-stulatum*, an *Postulatum*, an *Pusillatum*? valdè dubitant. *Carolus Molinæus* de *mutat. monet. qu. 100. n. 76. & seqq.* de his latè differit. Tandem verò: *Ego*, inquit, *diligenter excussi atq; ponderavi, quotquot invenire potui, in publicis & privatis Bibliothecis libros antiquissimos manuscri-ptos, & in illis omnibus distinctè & conformiter scri-ptum inveni Argentum Pusillatum.* Esse verò illud *Pusillatum* adjectivum à diminutivo *pusillo* censet: quòd quasi tempore *Jctorum* veterum in pusillas partes fuerit divisum. Merum etenim

nim Argentum, dicit, non congruere aurificibus,
 nec vasculariis; præsertim in artificiis subtilioribus;
 sed aliquantulum dilutum operi esse aptius. Præ-
 terea & *Argentum in pusillas partes divisum* aptis-
 simum ad ponderandum, dividendum, ad con-
 flandum, atque liquefaciendum: ad hæc omnia au-
 tem massam integram, vel molem minus esse aptam.
 In sequentibus addit modo triplici *Argentum* dici
 posse *Pusillatum*: Primò, quando Argentum
 nondum est purgatum per ignem, sed è fodinâ eru-
 tum, & pluries vel contusum pistillis, vel molendi-
 nis. Secundò, quando jam fornace purgatum
 fuit, & est verum cinericeum, inque aquam ab igne
 dejectum, ac in plures particulas redactum. Tertiò,
 quando rursus summè excoctum est, ac purum jam
 & putum factum, pariterq; è cupella, ut artis utar
 termino, in aquam injectum & extractum inde. De
 tali verò Argento pusillato, quale secundo modo in-
 telligit, loqui *L. in navem Sauffeji ff. Locati*, addit.
 Talia *Molinæus*.

§. II. *Guilielmus Budæus, Commen-
 tario ad Pandectas p. m. 629. Pastillatum*, inquit,
*Argentum intelligere possumus, in pastillos forma-
 tum; cujusmodi hodiè Argentum Germani promer-
 cale afferunt, quod Cendreas appellant.* Præcedenti
 verò paginâ explicuit uberius, quid per pastillos sit

D

intelli-

intelligendum. Hanc verò sibi propriam non vindicat sententiam; sed potiùs postulatum legendum esse statuit, autoritate *Tranquilli* in *Nerone*; & disertè confitetur, quòd *Svetonius* postulatum *Argentum* pro purgatissimo & excelsissimo posuerit. Unde autem (pergit *Budæus*) postulatum dictum sit? non facile dixerim. Postulata sunt apud *Celsum* Lib. V. id genus morbi, quod vulgò variolas & rubeolas vocant, morbus in ætate puerili maximè eveniens; ut, inquit ille, rarò in medio corpore, sæpè in eminentibus partibus

Andreas Alciatus 6. *Parerg*, 4. mavult postulatum, & inde dictum putat; quòd, ut victoribus in circo daretur, à quovis postularetur. Ductus autoritate *Juvenalis* *Satyr*. 7. qui sic canit:

Accipe victori populus quod postulat aurum.

& *Martialis* L. 7. *epigr*. 85.

Nulla venit à me Argenti tibi libra postulati.

Consentit cum *Alciato Haloander*, qui postulatum pariter propugnat. Sed hæc *Alciati* sententia non se plerisque probat.

§. III. Tot inter lectiones varias & varios magnosque Viros, alteri quæ præferenda sit opinio? non

non
ar
St
fite
vul
pos
ad
Arg
tu
que
od
aliqu
JCr
pra
dici
St
ma
olet
ad
bur
pu
gat
Qv

non frustra ambigas. *Scioppio Caspari* placuit
argentum postulatum in infamia Famiani
Stradae p. 41. inconvenienter; ut ingenuè pro-
 fitear. *Salmasius in notis ad Solin. fol. 1048.* ma-
 vult *postulatum*; & cur de Argento primæ notæ
 postulatum sit dictum, rationem illam reddit; quòd
 ad coelaturas non nisi optimum & præstantissimum
 Argentum eligatur: coelata verò vasa, seu *τογεύματα*
τα sint pustulata, i. e. signis aspera. Unde hodie-
 que opus aliquod *τογευτινόν*, *en bosse* (Posierung
 oder erhoben Bildwerck/) Galli nominant. Miretur
 aliquis *Catellianum Cottam, Mediolanensem*
ICTum, in memorialibus p. m. 49, seqq. Pastillatum,
 prætulisse; unde & *pastilli* sunt (â pasta scilicet) me-
 dicinales. Nam, ut scripsit (subjicit ibidem) *Fe-*
stus Pompejus, pastilli masse sunt cujuslibet
materia. Sic & Flacc. ser. 1. pastillos Ruffinus
olet. Sed hæc recitasse, sit & refutasse; quia nihil
 ad Andromachen in applicatione, aut ad Rhom-
 bum. *Vossius Argentum putum, sive*
pusum, inde pusulatum, pro excocto atq; expur-
 gato accipit; non malè quoad sensum & originem.
 Quantumvis enim *Pusulati* scriptio se nobis
 D 2 probet;

probet; facimus cum *Cælio Rhodigino* tamen, qui, *sciendum*, inquit, (*in Antiqu. Lect. l. 24. extrem. cap. 26.*) *pusulam à pustulâ diversam esse; q̄ vippe sacrum ignem pusulam pastores vocant; unde pusulosa etiam dicuntur oves Columell. Lib. 7. c. 5.* Rectè equidem *Cujacius* in observationibus *Argentum pusulatum* idem esse iudicat, ac *pustulatum*, sed non *postulatum*, *Alciati* sensu; ut intelligatur merum in coquendo, & in pusulas assurgens, (*argent de cupelle*) i. e. cupellret und auff dem Test fein abgetrieben Silber. Rationes interim non exhibet sufficientes in sequentibus: *Et pustula dicitur, & postula. Tibullus: Lederet aut teneras postula rupta manus.* Apud *Plin. H. N. l. 12. c. 25.* quatuor locis veteres libri habent *pustulas*. Confer *librum ejus 21. c. 15.*

§. IV. Unius adhuc *Adriani Turnebi*, summi olim in Philologiâ quoq; Viri, placet hic adducere sententiam ex *Advers. l. 24. c. 2.* *Defendo*, scribit, *ut adversus eorum sententiam rectè legi, in Jurisconsultis, veluti cum argentum pusulatum fabro daretur, ut vasa fierent. Quas enim pustulas vocamus, pusulas etiam ab antiquis vocatas, invenio: quod Pliniani Codices vetustissimi locis infinitis*

tis ostendunt, sed fastidio occurrens, uno contentus
 ero lib. 26. cap. 8. Est enim tam ferventis natura,
 ut per se extra corpori impositum, pusulas ignium
 modo faciat, & pro caustico in usu sit. Pusula
 Columellæ lib. 7. cap. 5. ignis est sacer, unde pu-
 sulosa, vel pusilosa ovis; u autem & i sæpè inter
 se immutantur, ut optimus, optumus. Pusula igi-
 tur pustula est; & pusula dicitur ignis sacer, qui pu-
 stulas passim, quæ depascitur, attollit, nomenq; ex
 eo habet pusula, quia pus continet. Pustulatum
 igitur argentum & pusulatum, vel pusilatum nihil
 differre existimo, rectèq; sic appellari suspicor: quoniam
 & postulatum, præsertim cum u. in o. non rarò mi-
 gret. Deinde removendo alias sententias, quas
 jam tum adduximus, ita pergit: Nos quoque in
 vernaculo sermone, perinde quasi posula, pro pusu-
 la interdum diceretur, mutato p in b tumorem bosu-
 lam appellare solemus. Verius tamen puto pustulatũ,
 Argentum & pusulatum dici, quàm postulatum.

§. V. Nobis si vel minimus, idemq; , post tot
 Viros graves, ultimus relictus locus est, ut, quid de
 pusulato, pustulato, postulato videatur.
 denique Argento statuendum? preferamus, mit-
 tere in compendium id liceat. Tenendum pro
 certissimo, *Alphenum* in antiquitate omni ver-
 satissimum, non obiter id posuisse nominis, sed ut

D. 3

exci-

excitatiores redderet Lectores, datâ velut operâ, *Svetonii* exemplo, artis terminum adhibuisse, ut ex monetariâ re *pusulatum* pro purgato & excocto perfectissimè, exponeret. Illustrat dicta *A. Gellius* in *N. Att. l. 6. c. c.* *Alphenus Jctus Ser. Sulpitii* discipulus, rerumq; antiquarum non incuriosus in *lib. Digestorum 34. Collectaneorum autem secundo: In fœdere, inquit, quod inter Pop. Rom. & Carthaginienses factum & scriptum invenitur, ut Carthaginienses quotquot annis darent Pop. Romano centum pondus Argenti puri puti: quæsitumque est, quid esset Argentum purum putum? Respondi ego, inquit, esse purum putum valde purum. Et paucorum interiectione: Argentum ergo in Carthaginiensi fœdere putum dictum esse, quasi exputatum, excoctumq; omniq; alienâ materiâ carens, omnibusque ex eo vitiis detractis, emaculatum & candefactum. Sed cur purum putum etiam vocavit hîc *Alphenus*. Nihil, inquam refert; modò rei nihil mutet. *Pusus, a, um*, veteres & *putum* pro eodem habuerunt. Testes *Varro l. 6. & Lucretius. A pusô pusula & pusulatus, pusulosus. Pusula pus* in diminutivo quoq; notat. *Pusulatus Francisc. Gouldmann* rectè ita reddidit in *Anglicano Lexico; foll of blisters, Græcè Ολυπταινωδης*. Argentum purum scilicet & putum, quò perfectius, hoc magis amat *pusulas, aut pusulas. Et Isidoro l. 4. Origg. turgidam*
in su-*

in superficie corporis collectionem notat, pustula.
Putare veteres, interprete *Varrone*, l. 9. de LL. pu-
 rum facere vocabant. Hinc *putare* arbores, *puta-*
 re vites, rationes; testibus *Pompejo Festo* ad b. v.
*Gellio*q; loco ante allegato: inde disputare, quando
 ratio purgatur, ut exponit *Varro* iterum. Quidni
 de Auro & Argento idem valeat? Possemus hic
 Argenti *facti signatique & infecti* pariter adjicere
 varietatem; sed cum præter mentem & errarit ca-
 lamus in ampliora spatia, & isto nos labore jusserit
Gronovius supersedere lib. 1. de pec. vet. c. 7. hic
 acquiescimus, soliq; DEO nuncupamus gratias
 perennes.

* Ad pag. 9. s. 2. refer has lineolas omittas. Eleganter admodum *Job. Braun-*
nus, Palatinus, de his Auri vocibus diversis scripsit in *Vestitu sacerdotum Hebra-*
or. l. 1. c. 10. Ubi Aurum *schachur* textile appellat, solis hodie *Venetis* notissi-
 mum per pannos aureos texendi artificium. Addit Aurum *Mesukak*, & *Tob*,
 bonum scil. quod pro re utilissima vereq; bona hodieq; *Top*, *Top*, pro
Tob, vulgò vocatur.

AD NOBILISSIMUM ET PRÆSTANTISSIMUM
 DN. RESPONDENTEM.

DUm summam auri notam exploras, & quæ
 obrizi præstantia sit, aureolâ Dissertatione
 exponis, ipsum Tuum ingenium ejusq; dotes
 describere mihi videris. Nec enim uti nu-
 cleus ex fractione nucis, patescit illicò, ita eti-
 am ex glebis metallicis illicò se prodit splendi-
 da

da auri massa. Contusione opus est, tum & adustione, & longâ atqve prolixâ coctione, si talem habere velis. Et sic etiam ingenium ita præparasti hæctenus, ut omnem virtutis atqve eruditionis nitorem ostendat nunc, & in indice reluceat mens recta. Est enim verò illud auro non citra miraculum peculiare, ut igni admotum non solum non fiat deterius, sed magis ac magis enitescat, & illi uni nihil omnino depereat, durante etiam in gravissimis incendiis & fortiter resistente nobilissimâ materiâ. Haud aliter enitescit in Te virtus, eaqve quò sæpius per exercitia Academica, perqve labores strenuos & parum jucundos quandoqve, exarserit, hoc magis proficiet ad bonitatem & eruditionem, cujus utriusque solida pridem posuisti fundamenta. Maacte Tuis his conatibus: perge viam, quam cœpisti, decurrere porrò, & ad finem, quem intendis, properare ne desiste. Sic enim referes aliquando amplissimum Tuum PARENTEM, & continuabis gloriam, quam ILLE sibi jam comparavit, immottalem, Teq; ipsum exemplum statues, futuris etiam seculis, si qua expectanda fuerint, nunquam inter moriturum.

gratul. adjecit

CASPAR ZIEGLERUS.

VDT
M

Faint mirrored text from the reverse side of the page, including 'P.L.' and '10'.

Faint mirrored text from the reverse side of the page, including 'STARE'.

Faint mirrored text from the reverse side of the page, including 'um ed'.

Faint mirrored text from the reverse side of the page, including 'no'.

Faint mirrored text from the reverse side of the page, including 'nd'.

Faint mirrored text from the reverse side of the page, including 'JOHANN'.

Inches 1 2 3 4 5 6 7 8

Centimetres 1 2 3 4 5 6 7 8

KODAK Color Control Patches © The Tiffen Company, 2000

Kodak LICENSED PRODUCT

Blue	Cyan	Green	Yellow	Red	Magenta	White	3/Color	Black
Light Blue	Light Cyan	Light Green	Light Yellow	Light Red	Light Magenta	White	Light Gray	Black
Dark Blue	Dark Cyan	Dark Green	Dark Yellow	Dark Red	Dark Magenta	White	Dark Gray	Black

Faint mirrored text from the reverse side of the page, including 'AUR'.

Faint mirrored text from the reverse side of the page, including 'ARC'.

Faint mirrored text from the reverse side of the page, including 'Ad'.

Faint mirrored text from the reverse side of the page, including 'DN. GE'.

Faint mirrored text from the reverse side of the page, including 'OTI'.

Faint mirrored text from the reverse side of the page, including 'A'.

Faint mirrored text from the reverse side of the page, including 'nd'.

Faint mirrored text from the reverse side of the page, including 'JOHANN'.

Fragment of text on the right edge of the manuscript page, including 'mu', 'gali', 'ctar', 'tur', 'laru', 'Ber', 'ste'.

Fragment of text on the right edge of the manuscript page, including 'sit', 'ins'.

